

Väkivaltatyö diskurssien pyörteessä

Leo Nyqvist: *VTT, professori (ma.), sosiaali-
politiikan laitos, Turun yliopisto*

*Keskinen, Suvi: Perheammattilaiset ja väkival-
tatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset
käytännöt. Tampere University Press, Tampere.
2005, 399 s.*

Sukupuolineutraalin ja perhekeskeisen perhe-
väkivaltakäsityksensä vuoksi Suomi oli pitkään
muun muassa muiden Pohjoismaiden kiusallisel-
ta tuntuvan huomion kohteena. Maamme muis-
tettiin eri yhteyksissä mainita "vääränlaisen" in-
terventiopolitiikan edustajana. Kuin vastauksena
tähän kritiikkiin olemme runsaan neljän vuoden
sisällä kokeneet sukupuolineutraaliudesta irta-
antuneen parisuhdeväkivaltatutkimuksen buu-
min. Laskujeni mukaan tänä aikana on tarkastet-
tu seitsemän parisuhdeväkivaltaa käsittelevää
väitöskirjaa, joista neljä sosiaalityön piirissä.

Suvi Keskinen väitöstutkimus kuuluu ehdotto-
masti sosiaalityön alaan, vaikka teoreettinen
osa kertoo tekijän laajasta perehtyneisyydestä
myös sosiologiaan ja naistutkimukseen. Väitös-
kirja edustaa "vanhan ajan perinnettä", jolle oli
tyypillistä, että kirjoittajat olivat ennen opinnäy-
tetyötään paneutuneet perusteellisesti käsitel-
tävään aihepiiriin, mikä näkyi muun muassa tut-
kimusten sivumäärissä.

Sosiaalityön näkökulmasta Suvi Keskinen tutki-
mus on erityisen kiinnostava, sillä se kohdistuu
parisuhdeväkivaltatyöskentelyn keskustelluim-
paan muotoon eli perhe- ja parityöhön, jota
tekevät – tutkijan termiä käyttäen – "perheam-
mattilaiset". Tutkimuksen empiirisenä aineistona
ovat perhetyöhön erikoistuneet yksiköt, mutta
perhekeskeisen työotteen asema on vahva
muuallakin, missä parisuhdeväkivaltaa kohda-
taan: A-klinikoilla, lastensuojelutyössä, mielenter-

veystoimistoissa ja kriisipsykiatriassa. Tutkimus
koskettaa näin merkittävää osaa maassamme
tehtävää parisuhdeväkivaltatyötä.

Tutkimuksen teoreettis-metodologisen osuu-
den laajuutta kuvaa keskustelun sijoittuminen
kolmeen eri lukuun. Tutkija lähtee liikkeelle
subjektiivien, sukupuolen ja vallan tarkastelusta.
Keskustelu suhteutetaan väkivaltatutkimuksen
radikaalifeministiseen traditioon ja siinä tehdään
uudenlaisia avauksia tarkastella miesten nais-
kumppaneihinsa kohdistamaa väkivaltaa. Kiinne-
kohtia tähän keskusteluun ovat muun muassa
vallan ja väkivallan keskinäinen suhde, valtakäsi-
tyksen staattisuus ja dikotomisuus, uhrifeminismi
ja sukupuoliessentialismi. Viimeksi mainitun osal-
ta viittaus on biologiseen essentialismiin. Sosiaa-
linen essentialismi sitä vastoin sivuutetaan. Tällä
olisi ollut relevanssia teoreettisessa keskustelusa
sikäli, että esimerkiksi Nancy Chodorowin
teoria sukupuolispesifistä sosialisatiosta liittyy
myös sukupuolten keskinäisiin väkivaltaeroihin
ja selittää osaltaan poikien ja miesten taipumus-
ta väkivaltaan. Tutkimuksessa nojaututaan Judith
Butleriin, jonka käsitys puhtaasti sosiaalisesti
konstruoidusta sukupuolesta on myös tietyllä
tavalla essentialistinen.

Sukupuolistuneen väkivaltakeskustelun lähtö-
kohta on ollut sukupuolen ja vallan keskinäisten
suhteiden tarkastelussa. Radikaalifeministinen ja
sitä joiltain osin kritisoiva postmoderni feministi-
nen keskustelu saavat tutkimuksessa uudenlaisia
jäsenyyksiä. Sukupuoliteoreettisesta perspektii-
vistä on kiinnostavaa, että feministisen tutkimuk-
sen ja maskuliinisuustutkimuksen valtakäsitykset
näyttävät tulevan tämän myötä lähemmäksi
toisiaan. Tutkija ei kuitenkaan avaa keskustelua
maskuliinisuustutkimuksen suuntaan, vaikka sen
piiristä löytyisi käyttökelpoisia aineksia miehen
väkivallan ja valtapositioiden tarkasteluun.

Suvi Keskinen tunnustautuu avoimesti feministi-
seksi tutkijaksi, sosiaalityöntekijäksi ja väkivaltaa

vastustavaksi aktivistiksi. Rohkeasti julkilausutusta tutkijapositiosta näyttää olevan tutkijalle vain hyötyä eikä hän syyllisty missään kohdin sukupuolipolitiikointiin tutkijaroolinsa ulkopuolelle. Mainitsen tämän sen vuoksi, että Ruotsissa väkivaltaprofessori Eva Lundgrenin ideologiaa noudattava tyttö- ja naispäivystysjärjestö ROKS:n muuttamat toimijat ovat esittäneet "militanttifeministisiä" mielipiteitä, mistä kehkeytyi naapuriin vuosi sitten niin sanottu könskriget-debatti.

Foucault'n inspiroimat diskursiiviset käytännöt muodostavat tutkimuksen tärkeän tarkastelukulman. Lyhyesti ilmaistuna siihen sisältyvät valtakäsitykset, subjektipositiot ja ruumiillisuus. Foucault'lainen valtakäsitys ei tunnetusti rakennu instituutioille tai struktuureille, ei myöskään yksittäisten henkilöiden ominaisuuksille. Lähtökohta tarjoaa siten perinteisiä feministisiä patriarkaattiteorioita paremmat mahdollisuudet tarkastella eroja sekä väkivallan tekijöiden että uhrien kohdalla eri konteksteissa osana erilaisia väkivaltadiskursseja ja subjektipositioita. Tästä näkökulmasta myös väkivaltaiset miehet voidaan nähdä subjekteina, joiden vallankokemus on ristitiainen ja jotka voivat tuntea avuttomuutta. Tähän asti feministinen tutkimus, kuten connellilainen maskuliinisuustutkimuskin, ovat tulkinneet maskuliinisuuksia ja miehistä väkivaltaa yksipuolisesti rakenteellisina valtaherarkioina.

Tutkija käsittelee ansiokkaasti seksuaalistunutta väkivaltaa, joka on jäänyt mielestäni liian vähälle huomiolle intiimin väkivallan tutkimuksessa. Miesten naiskumppaneihinsa kohdistama väkivalta eri muodoissaan on usein seksuaalistunutta väkivaltaa. Tiedämme hyvin, mikä tuhovoima miehen "patologisella mustasukkaisuudella" (seksuaalistuneella kontrollilla) voi olla sekä parisuhteen aikana että etenkin sen jälkeen.

Etnografisella tutkimusotteella on suomalaisessa sosiaalityön tutkimuksessa vankat perinteet ja menetelmä sopiikin hyvin työikäntäjä luo-

taavaan asetelmaan. Tutkimuksen etnografiassa kootaan kenttämuistiinpanojen ohella myös haastattelu- ja erilaista kirjallista materiaalia. Aineistosta muodostuu monipuolinen ja ainoa, mutta valitettavana puutteena on miesten empiirisen näkyvyyden niukkuus. Syy tähän on tutkijasta riippumaton. Pääpaino aineiston tuottamisessa on työntekijä-asiakas -vuorovaikutustilanteilla, mistä muun muassa aineisto-otteet kertovat. Lähestymistapa avaa metodisesti uusia näkökulmia aikaisempaan parisuhdeväkivaltatutkimukseen, jota on hallinnut kokemustietopohjaiset aineistot.

Teoriaosuuden ansioista huolimatta suurimman vaikutuksen tekevät perheammattilaisten praktiikasta esiin nousseet empiiriset havainnot. Analyysi nivoutuu saumattomasti teoreettisen osuuteen, mutta sitä on vaivatonta lukea puhtaasti ammatillisenakin tietona. Kolme empiiristä lukua keskustelevat monipuolisesti parisuhdeväkivallan ammatillisissa kohtaamisissa näyttävistä kysymyksistä ja kielellisistä käytännöistä. Pari- ja perhetyöskentelyn problemaattisuus saa joukon uusia vastauksia, jotka palvelevat työikäntäntöjen kehittämistä. Tämä ei koske ainoastaan perheammattilaisten työtä, vaan koko perhepäivätoista auttamisjärjestelmäämme, jossa tutkimuksen esiin nostamat ristiriidat saattavat olla vielä kärjistyneempiä. Hyvästä esimerkistä käy lastensuojelutyö.

Perhetyössä esiin tulevat ristiriidat valottavat muun muassa uudella tavalla kysymystä väkivaltaa kokeneiden naisten syyllistämisen ja syyllistymisen pari- ja perhetyöskentelyssä. Ammatilliset työikäntäntö sekoittuvat kulttuurisiin käsityksiin naisen hoivapositiosta, seksuaalisuudesta, seksuaalisesta nautinnosta, miehen asemasta ja vallasta määritellä naiseutta. Naisen paljon puhuttu ambivalenttius erilaisissa ratkaisuissa – päällimmäisenä väkivaltaisen miehen jättäminen – saa tutkimuksessa aikaisempaa tietoa täsmentäviä ja täydentäviä tulkintoja.

Tutkimus valaisee lisäksi sitä, miten väkivalta vaikuttaa naisen elämään ja vanhemmuuteen eron jälkeen. Itse asiassa perheammattilaiset toimivat hyvin usein tässä tilanteessa, jolloin esimerkiksi isän osallisuus on varsin näkymätön toimijana, mutta ehkä suurempi "uhkana".

Suvi Keskinen tutkimus osoittaa havainnollisesti, miten väkivaltatyössä yhteiskunnalliset ja ammatilliset diskurssit kietoutuvat monimutkaisella tavalla toisiinsa ja tekevät väkivaltatyöstä aidosti vaativaa. Väkivalta- sekä parisuhde- ja vanhemmuusdiskurssit ovat toisinaan ristiriidassa keskenään. Lisäksi perhekeskeiset sekä sukupuolen ja vallan tarkastelulle rakentuvat väkivaltakäsitykset esiintyvät rinnan perheammattilaisten praktiikassa. Olisi suotavaa, että auttajat oppisivat tunnistamaan työssään ilmeneviä jännitteitä, jotka syntyvät yhteiskunnallisen keskustelun, väkivaltakäsitysten ja ammatillisten diskurssien kohdatessa toisensa.

Loppuluvussa esitetään haasteita väkivaltatyölle. Väkivaltaongelma heijastuu monelle taholle ja koskettaa eri viranomaisia. Suomalaisessa sosiaalityössä usein unohdetut turvallisuusnäkökohdat nousevat esiin viranomaisyhteistyötä vaativana alueena. Riskiäjattelua on suomalaisessa humanisissa sosiaalityössä usein kavahdettu,

mutta väkivallan osalta se voi olla jopa keino vähentää työntekijöiden kuormitusta. Riskiarvioita tehdään joka tapauksessa, jollei eksplisiittisesti ja luvalla, niin ainakin työn jälkeen kotona. Eron jälkeiset lasten tapaamis- ja huoltajuuskysymysten ratkaisut ovat tärkeitä äitien ja lasten selviytymisessä. Ne ovat myös keskiössä miesliikkeessä ja miesten kriiseistä käytävässä keskustelussa. Työntekijät ovat avainasemassa sen suhteen, miten sujuvasti perhejuridiset ratkaisut hoituvat. Tutkimuksen havainnot komplementaarista ydinperheajatuksesta ja traditionaalisista seksuaalisuus- ja valtakäsityksistä auttamistyössä haastavat moniin pohdintoihin väkivaltatyön sisällöistä.